SP-Dossier

Posted on 7 september 2017 by webheads

Sharon Gesthuizen had het kunnen weten

UTRECHT – Sharon Gesthuizen (L) feliciteert haar tegenkandidaat Ron Meyer, de nieuwe voorzitter van de SP, tijdens het partijcongres van de SP in Utrecht. ANP BART MAAT

Voormalig SP-Kamerlid Sharon Gesthuizen deed begin september 2017 een boekje open over de harteloze sfeer en de bullebakkerij bij de Socialistische Partij. Maar waren het geen krokodillentranen?
Gesthuizen zat al bij de SP toen ze in 2006 Kamerlid werd. Ik inventariseerde dat jaar de toestand bij de SP. Het moet voor Gesthuizen helemaal geen verrassing zijn geweest, dat het socialisme van Jan Marijnissen meer van de mensheid houdt dan van mensen.
Lees mijn bevindingen in 2006, die ik zoveel mogelijk intact heb gelaten. En vervolgens de **aanvulling in 2007**, toen de dictatoriale neigingen bij de SP nog bepaald niet waren geluwd: 'De SP kan zich geen vrijbuiterij permitteren'.

Syp Wynia

Het was dertig jaar geleden in de bakermat Oss al zo: het hebben van een kleurentelevisie deugde niet voor een SP'er, want soberheid was de norm. Maar toen partijcommissaris Jan Marijnissen zèlf een kleuren-tv aanschafte was de ban gebroken – toen mocht de rest ook.

Zo schuift de SP ook nu, steeds onder aanvoering van Marijnissen, gestaag een beetje verder op van de rand naar het midden, om uiteindelijk ook weer een beetje thuis te komen, bij het rijke rooie leven en het rijke roomse leven van eertijds. De van hun geloof gevallen jonge katholieken uit Brabant en Limburg ruilden dertig, veertig jaar geleden de Paus in voor Mao, lieten vervolgens Mao vallen en zijn gaandeweg weer een beetje bij de Paus beland, of althans bij Jezus.

Zoals Marijnissen zijn volgelingen eerder voorging in de aanschaf van de kleurentelevisie, zo liet hij zich vier jaar geleden na teleurstellende verkiezingen ontvallen dat de kiezers 'misschien toch aarzelen' bij aloude SP-opvattingen als het invoeren van de republiek en het uit de Navo stappen. En ziedaar: op weg naar de verkiezingen van 22 november [van 2006], zijn de republiek en het uitstappen uit de Navo uit het SP-programma verdwenen.

Er is eigenlijk geen partij in Nederland die bereid is zo soepeltjes de eigen piketpaaltjes te verzetten als die verdere groei te beletten. Wat extra opmerkelijk is, omdat de SP tegelijkertijd het imago weet vast te houden van de partij die tenminste de rug recht houdt: tegen markt en liberalisme.

De massa's zijn de helden

De verklaring voor en het succes van die mengeling van principes loslaten en op het oog toch principieel blijven schuilt in de opmerkelijke continuïteit van de SP. Het basisprincipe van de eerste maoïsten die zich veertig jaar geleden na ruzie tussen Moskou en Peking losmaakten van de toenmalige Communistische Partij Nederland heette al 'de Massalijn'. Dat principe is tot op de dag van vandaag gehandhaafd. De Massalijn is alleen vervangen door marketing.

Mao had immers gezegd: 'De massa's zijn de ware helden, ga naar de massa, neem haar ideeën, denk er over na en zet ze om in acties zodat de ideeën van de massa aan de praktijk worden getoetst. De juiste opvattingen worden bevestigd, de fouten gecorrigeerd.'

In Oss en elders trokken de SP'ers al avond aan avond langs de deuren om De Tribune te verkopen en aan te horen waar de mensen zich druk over maakten, om vervolgens met acties bij 'de massa's' terug te keren. 'Het gaat er niet om wat wij vinden,' zei de jonge partijleider Marijnissen al in de jaren zeventig, thuis in Oss, 'het gaat er om wat de mensen van ons willen'.

De SP is dus een pragmatische partij, die heel goed luistert naar wat het volk wil. Alleen wordt de volkswil niet meer opgepikt bij het colporteren aan de deur, maar door gehaaid te luisteren naar wat mensen bezighoudt en ook door slim gebruik gebruik te maken van vrolijke reclame om zich daarmee tot het volk te richten.

Communisten huldigen bovendien al sinds Lenin het principe van het democratisch centralisme, dat er op neerkomt dat de lijn van bovenaf wordt vastgesteld. Hoewel

de SP de laatste tien, twintig jaar intern wel democratischer is geworden, heeft de besluitvorming nog in belangrijke mate trekken van dat aloude stelsel.

Wat daarbij van het grootste belang is, is dat de leiding van de SP meer continuïteit vertoont dan enige andere Nederlandse politieke partij. Jan Marijnissen is [in 2006] nog maar net 54 jaar, maar is in bakermat Oss al 34 jaar de onbetwiste leider, zat al op zijn 23ste in gemeenteraad en vervolgens in Provinciale Staten en sinds twaalf jaar in de Tweede Kamer.

Marijnissen is al twintig jaar [2006] de partijleider van de SP. Waar de PvdA sindsdien zijn vierde partijleider heeft, het CDA zijn vijfde en de VVD aan zijn zesde en wellicht zijn volgende toe is. Er is in Nederland geen partijleider zo ervaren als Jan Marijnissen.

Een uitdijend familiebedrijf

De harde kern van de SP vertoont ook buiten Marijnissen een grote continuïteit. Veel leidende SP'ers zijn SP'ers van het eerste maoïstische uur en vertonen vaak familiebanden. Marijnissen's eigen vrouw Mari-Anne zit net als hun dochter Lilian en haar broer Henk van Schijndel in de gemeenteraad van Oss. Landelijk SP-penningmeester Marga van Broekhoven is ook fractievoorzitter in het Brabantse Dongen, waar eerder haar echtgenoot René Roovers, nu medewerkers van de SP-fractie in het Europees parlement, fractievoorzitter was.

In Nijmegen is Hans van Hooft sr, van 1972 tot 1988 in naam landelijk partijvoorzitter, de fractievoorzitter in de gemeenteraad, terwijl zijn zoon, Hans van Hooft jr. wethouder is. En de echtgenote van Tweede Kamerlid Jan de Wit, Riet de Wit, is dan weer wethouder in Heerlen en lid van het landelijk partijbestuur. Dit patroon is bij de SP in het hele land waar te nemen.

De SP heeft zo alle trekken van een groeiend familiebedrijf, dat wel met zijn tijd meegaat maar geen al te rare sprongen maakt, heel lang op vertrouwde vaste krachten draait en nieuwe kaderleden eerst schoolt, traint, disciplineert en beproeft voordat ze op verantwoordelijke posities worden gezet.

Een essentieel onderdeel van de bedrijfsvoering van de SP is de eigen partijfinanciering. Van de jaarbegroting van ongeveer 6 miljoen euro in 2003 kwam maar een tiende uit de contributies van de toch talrijke schare leden. De rest kwam voor de helft uit subsidies van het Rijk en voor de andere helft uit de verplichte

afdracht van de vergoedingen van Kamerleden, gemeenteraadsleden, statenleden.

Om de afdrachten van de volksvertegenwoordigers veilig te stellen sluit het hoofdkantoor in Rotterdam met de meeste betrokken overheden een acte van cessie, waardoor alle geld naar Rotterdam gaat. Rotterdam keert vervolgens een veel lager bedrag als salaris uit aan de Kamerleden; andere functionarissen mogen alleen hun kosten declareren.

De SP is op die manier niet alleen bezig, mede door een riant bezit aan door Marijnissen c.s beheerd onroerend goed, de rijkste partij van Nederland te worden. De SP houdt ook, door 'zakkenvullerij' uit te sluiten de vele onbezoldigd actieve partijleden gemotiveerd.

Er ligt [2006] echter een serieuze bedreiging voor dit omstreden systeem op loer: VVD-minister Johan Remkes van Binnenlandse Zaken gaat zeer binnenkort een voorstel aan de ministerraad voor waarin de SP-praktijk om via een acte van cessie alle gelden voor volksvertegenwoordigers wordt afgenomen wettelijk te verbieden. Die nieuwe wet zou in de loop van volgend jaar in kunnen gaan en kan er toe leiden dat het veel moeilijker wordt om het geld van de eigen volksvertegenwoordigers binnen te halen. Ook het risico van twijfelende en uittredende partijgangers – een fenomeen dat zich toch al van tijd tot tijd voordoet – komt zo extra op de loer te liggen.

Zij-instromers in de SP

Daarnaast is de SP zich sinds enige tijd tegen de eigen gewoonte in, maar niet zonder risico voor de continuïteit, aan het verrijken met behulp van zij-instromers, niet in de partijgelederen gerijpte nieuwe kaderleden. Met die opmerkelijke koerswijzigingen wordt niet alleen know-how en talent binnengehaald voor de groeiende partij, maar wordt de partij ook verbreed en worden externe netwerken binnen de SP getrokken.

De meest opmerkelijke externe toetreder is Hans van Heijningen, spin in het web van het radicale, buitenparlementaire actiewezen in Nederland. Van Heijningen (53) was in de jaren tachtig acht jaar lang actief in het toen door de linkse Sandinisten geleide Nicaragua en daar onder meer adviseur van de regering. Terug in Nederland was hij coördinator van het XminY solidariteitsfonds, dat zo ongeveer alles in Nederland steunde dat links van de parlementaire politiek staat, tot aan krakers en taartengooiers toe.

Van Heijingen werd beleidsmedewerker van Jan Marijnissen en vorig jaar zowaar algemeen secretaris van de SP. Deze radicale activist en anti-globalist is dus binnen enkele jaren doorgedrongen tot de inner circle van de SP. Met hem kwamen andere radicale actievoerders de SP op het hoogste niveau binnen, zoals kraakster, anti-militariste en dierenactiviste Krista van Velzen, die sinds 2002 Tweede Kamerlid is. Fractiemedewerker Guido van Leemput, die tot dan toe nooit een bezoldigde baan had maar als fulltime activist door het leven ging, behoort tot dezelfde orde van nieuwe zij-instromers binnen de SP.

Terwijl de SP naar buiten toe dus steeds gematigder wordt, nestelen zich in het kader van de SP steeds meer buitenparlementaire radicalen. Kennelijk wil de SP het nieuwe onderdak vormen van alles wat links is in Nederland, zowel parlementair als buitenparlementair. Die tactiek draagt bij aan het leegeten van GroenLinks, dat na het vertrek van de vroegere Maoïstische activist Paul Rosenmöller steeds meer op D66 is gaan lijken, maar bergt voor de SP het risico in zich dat wie de SP als een authentiek linkse, maar nette partij ziet van zich vervreemdt.

Kennelijk accepteert Marijnissen dat risico. Zoals Marijnissen zich inmiddels ook permitteert om in de jongste verkiezingscampagne het risico te nemen om een aan het Peking-verleden herinnerend sterretje in de SP-tomaat op te nemen. Dat is opmerkelijk, omdat Marijnissen doorgaans korzelig reageert op zijn maoïstische wortels, zonder trouwens ooit overtuigend afstand van zijn eerste inspiratie te nemen.

Oud-CPN'ers naar de oud-Maoïsten

Pikant is, dat de SP die zijn leven ooit begon als afsplitsing van de CPN, de laatste jaren ook weer oude CPN'ers binnenhaalt. Zo prijkt op de tiende plaats van de kandidatenlijst van de Tweede Kamer Paul Ulenbelt, begin jaren zeventig leider van de volledig door de CPN beheerste Groninger Studentenbond, naderhand jarenlang staflid van het FNV, door Marijnissen als beleidsmedewerker naar de Tweede Kamer gehaald en inmiddels ook partijbestuurder. Een andere prominente oud-CPN'er is de voormalige kruisrakettenactievoerder Nico Schouten, nu medewerker van het wetenschappelijk bureau van de SP.

Gaandeweg wordt de oude kern van de SP dus aangevuld, zowel met jongeren als met generatiegenoten van Marijnissen die met hun kennis, netwerken en ideeën het linkse spectrum moeten bestrijken, GroenLinks moeten wegvagen en de PvdA van linksaf moeten bedreigen.

Maar ook het CDA wordt door de SP van Marijnissen niet ontzien. Marijnissen valt al jaren het CDA van Jan Peter Balkenende op zijn eigen terrein aan. Daarbij wordt de verzorgingsstaat als het toonbeeld van beschaving voorgesteld en Balkenende keer op keer met zijn eigen christelijke waarden om de oren geslagen omdat de premier de armoede zou bevorderen en onwaardige toestanden in de gezondheidszorg zou genereren.

De aanhoudende aanvallen op het CDA worden mede gelegitimeerd door het herhaaldelijk inzetten van de nieuwste partij-ikoon, uitgetreden priester-dichter Huub Oosterhuis, vriend van wijlen Prins Claus en lijstduwer bij de aanstaande Kamerverkiezingen [van 2006], die graag de indruk wekt dat Jezus eigenlijk de eerste socialist was en dat het eigenlijk een christenplicht is om SP te stemmen.

Die toon slaat aan in kerkelijke kring. Zo werkt de Raad van Kerken, geleid door de – ook al – voormalige Nicaragua-gangster Ineke Bakker, mee aan acties die feitelijk door de SP wordt geleid. En een prominent uit de Protestantse Kerken Nederland, de Amsterdamse predikante Wies Houweling, zegt openlijk 'geneigd te zijn SP te stemmen'.

'Neo-liberalisme' als doelwit

De VVD is zo ongeveer de enige grotere partij die door de SP niet op zijn eigen terrein wordt aangevallen, want de SP profileert zich als de enige partij die geen last heeft van liberale, dan wel neo-liberale beginselen. Sterker nog: waar de SP van origine het kapitalisme als belangrijkste doelwit had en alle productiemiddelen in handen van het volk wenste, is gaandeweg het 'neo-liberalisme' het belangrijkste doelwit geworden. Zo blijft de VVD dus buiten schot, want het liberalisme deugt in SP-ogen sowieso niet. Nu Marijnissen wil gaan regeren, is de VVD dan ook de enige grotere partij die voor hem niet in aanmerking komt voor regeringssamenwerking.

Anders ligt het met de PvdA van Wouter Bos. De SP dreigde de PvdA in de aanloop van de Kamerverkiezingen van 2003 aanvankelijk nog even de PvdA te overvleugelen, maar Bos kon die aanval succesvol pareren. Nu de campagne maanden duurt en kiezers de strijd tussen de twee grootsten lijken te wantrouwen is het uitzicht voor de SP op royale zetelwinst gunstiger dan in 2003. In het zicht van de verkiezingen staat de SP vooralsnog op een verdubbeling van het huidige aantal van negen Kamerzetels. [De SP steeg in 2006 van 9 naar 25 Tweede Kamerzetels]

Maar op wat voor partij stemmen al die Nederlanders dan? In de eerste plaats op een brede linkse volkspartij, de partij van de verzorgingsstaat, de partij van de collectieve sector en iedereen die daar werkt of van afhankelijk is, bejaarden en bijstandtrekkers en van ambtenaren en leraren tot rechters en artsen.

Een partij die zich zelf ziet als de enige echte politieke beweging die de erfenis van Nederlandse socialisten en sociaal-democraten, van Ferdinand Domela Nieuwenhuis en Pieter Jelles Troelstra tot Willem Drees en Joop de Uyl hoog houdt en dat mengt met het beste dat, vanuit SP-visie, dat door christendemocraten is bevochten. De SP zal binnen het parlement nog invloedrijker worden als de groei voortzet, maar de SP is al invloedrijk door zijn verdekte netwerken binnen en buiten de overheid, in vakbonden, media, en actiegroepen.

Maar dat is maar één kant van de SP, het zelfbeeld als het enige resterende Huis van Links, de enige partij die niet door het vermaledijde liberalisme is aangetast. De andere, vaak minder zichtbare kant van de SP is de partij die nog steeds ouderwets autoritair wordt bestuurd, een partij als een voetbalclub waar de voorzitter tevens trainer is. Een partij die behalve met het christendom ook flirt met revolutionair links en met bedenkelijke bevrijdingsbewegingen.

Mocht de SP op 22 november [2006] definitief doorbreken, dan zou dat – ook in Europees perspectief – een opmerkelijke tendens zichtbaar maken, hooguit vergelijkbaar met de verkiezingswinst van vorig jaar van de Linkspartei van oude DDR-communisten en Roergebied-socialisten in Duitsland. Zou Nederland, na de doorbraak van Fortuyn in 2002, wederom gidsland worden, maar nu van radicaal, gematigd verpakt links?

Tijdbalk SP 1964-2006

Daan Monjé

1964 De plaatselijke CPN-bestuurders Daan Monjé en Nico Schrevel richten in Rotterdam het Mao-georiënteerde Marxistisch-Leninistisch Centrum (MLC) op en worden uit de CPN gezet.
1965 Het MLC wordt omgedoopt in MLCN, Marxistisch-Leninistisch Centrum Nederland
1970 MLCN gaat voort als Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland-

marxistisch-leninistisch (KEN-ml). Het ledental: hooguit enkele honderden. In Rotterdam wordt een massale havenstaking gesteund.
1970 In Oss wordt Jan Marijnissen (17) onder invloed van linkse leraren 'politiek bewust', raakt betrokken bij de Wereldwinkel en de Werkgroep Griekenland en haalt iemand van de KEN naar Oss om scholing te geven.
1971 Monjé en Schrevel gaan uit elkaar, Monjé splitst af met een nieuwe beweging, de Kommunistische Partij Nederland-marxistisch-leninistisch (KPN-ml).
1972 Op zondag 22 oktober wordt de KPN-ml omgedoopt tot Socialistiese Partij, met aanhang in Nijmegen, Tilburg, Oss en Rotterdam.
1974 Het rijtje communistische voorlieden, van Marx tot Mao, verdwijnt van de voorpagina van De Tribune, het partijblad van de SP. Er wordt een beginselprogramma vastgesteld waarin wordt vastgesteld dat het kapitalisme bestreden moet worden en vervangen door een 'socialisties' systeem. Acties voor huurders, tegen milieuvervuiling en tegen bedrijven.
1974 De SP haalt in Oss (3) en Nijmegen de eerste gemeenteraadszetels binnen. Jan Marijnissen is aanvankelijk nog te jong, maar wordt nadien het jongste gemeenteraadslid van Nederland, te Oss.
1975 De SP heeft ongeveer 750, vrijwel uitsluitend zeer actieve leden die acties organiseren en De Tribune colporteren.
1976 Mao Tse Toeng overlijdt.
1980 Mao's strijdkreet 'durf te strijden, durf te winnen' verdwijnt als onderkop van het SP-blad De Tribune.
1986 Monjé overlijdt. Marijnissen wordt partijleider en de SP laat de term 'marxistisch-leninistisch' vallen.
1991 Het onderscheid tussen 'kaderleden' en 'massaleden' verdwijnt en de SP lijkt een gewone ledenpartij te gaan worden.
1993 Een frisse nieuwe huisstijl, met de rode tomaat, doet zijn intrede.
1994 De SP krijgt twee Tweede Kamerleden: partij- en fractieleider Jan Marijnissen en de Rotterdamse arbeider-kunstenaar en milieuactivist Remy Poppe.
1997 Marijnissen begint toernee tegen 'de tweedeling' in Nederland en krijgt bekende Nederlanders mee.
1998 Vijf zetels in de Tweede Kamer: Jan de Wit, Agnes Kant en Harry van Bommel schuiven aan.
1999 Nieuw SP-beginselprogramma met de religieus aandoende naam 'Heel de mens'. Bedrijven hoeven niet meer genationaliseerd te worden, socialisme wordt getypeerd als 'waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit'. Marijnissen begint comité, met bekende Nederlanders, 'Tegen de uitverkoop van de Beschaving'.
2002 Weer vier nieuwe Tweede Kamerleden treden aan, waaronder de uit de

radicale kraakbeweging afkomstige Krista van Velzen. Het aantal van 9 kamerleden blijft intact bij de volgende verkiezingen, van 2003.
2004 Het SP-kamerlid Ali Lazrak wil niet meedoen aan de voor SP'ers verplichte afdrachtregeling, wordt uit de partij gezet en begint eigen fractie.
2006 SP wint bij gemeenteraadsverkiezingen. Het afwijzen van de Navo en de monarchie verdwijnen uit het verkiezingsprogramma.

Ooit maoïsten

Jan Marijnissen

De vele kleine Maoïstische groeperingen in het Nederland van 1965-1980 waarvan de SP uiteindelijk als enige succesvol zou blijken hebben hadden relatief veel leden die naderhand nog enige naam zouden maken. Een aantal van hen, zoals Jan Marijnissen, maakt nu nog deel uit van de kern van de SP. Anderen hebben nooit bij de SP gezeten of zijn vertrokken, zoals:
Joke van Ballegooijen (arts), van 1969 tot 1981 lid van MLCN, KEN, KPN en SP, eerste arts van Ons Medies Centrum (van de SP) en gemeenteraadslid in Oss.
Frank Buijs (politicoloog, onderzocht islamterreur voor minister Verdonk), lid van KEN van 1973-1980
Bert Creemers (vooraanstaand PvdA-politicus in Rotterdam), in jaren zeventig lid van KEN.
Lucien van Hoesel (gevangenisstraf voor wapenbezit, later GroenLinks, overleden) vanaf 1969 lid van Rode Jeugd en Rode Hulp
Ludwina Janssen (zes jaar gevangenisstraf in Israël na training door Palestijnen), lid Rode Hulp in jaren zeventig
Els Kuiper (vooraanstaand PvdA-politicus in Rotterdam), lid van KEN in jaren zeventig
Ton Lennaerts (rechter in Groningen), SP-lid in Oss, jaren zeventig
Paul Rosenmöller (GroenLinks-politicus, nu presentator/televisie-interviewer, onder meer van politici), van 1974 tot 1982 lid van KEN en GML.
Lodewijk de Waal (ex-FNV-voorzitter) was rond 1970 betrokken bij Rode Vlag, ex-CPN'ers die op Mao's China koersten
Koos van Zomeren (publicist), lid van KEN, KPN en SP van 1970 tot 1975.

Veel aanhangers in de media

De SP, begonnen als een radicale Maoïstische splinterpartij en pas 12 jaar vertegenwoordigd in de Tweede Kamer, heeft tegenwoordig geen enkele moeite bekende Nederlanders openlijk aan zich te binden.

Willeke Alberti, zangeres, stemt (deze keer) SP
Herman Bode, voormalig voorzitter NKV en vice-voorzitter FNV, ondersteunt SP
Fons Burger, ex-journalist Nieuwe Revue, Rotterdams horeca-ondernemer, lid SP
Bob Fosko, popzanger, zingt SP-liederen
Angela Groothuizen, tv-presentatrice, stemt SP en steunt SP-activiteiten
Javier Guzman, cabaretier, werkte mee aan oproep SP te stemmen
Antoinette Hertsenberg, tv-presentatrice, dierenactiviste, getrouwd met Niko Koffeman, steunde SP-acties
Wies Houweling, Amsterdamse protestantse dominee, lid Centraal Comité Wereldraad van Kerken, steunt daar socialistische koers en wil SP stemmen
Freek de Jonge, cabaretier, presenteert nu verkiezingsprogramma op tv, steunt SP-acties
Arjo Klamer, hoogleraar, economisch adviseur SP
Niko Koffeman, reclameman, dierenactivist, was voorzitter omroep Llink, adviseur SP, bedacht SP-tomaat [Later senator voor Partij voor de Dieren]
Thé Lau, rockzanger, riep op om SP te stemmen
Anja Meulenbelt, schrijfster en Palestina-activiste, Eerste Kamerlid SP
Len Munnik, politiek tekenaar voor dagblad Trouw en de SP, roept op SP te stemmen
Frans Moor, voormalig PvdA-kamerlid, actief SP-lid
Huub Oosterhuis, priester-dichter, oprichter Rode Hoed, vriend Prins Claus, lijstduwer SP
Jeroen Pauw (televisiepresentator en -producent), stemde vorige keer [2003] SP
Prem Radhakishun, tv-presentator, onder andere van verkiezingsprogramma P-side, steunt SP
Harry Sacksioni, gitarist, riep op SP te stemmen
Derk Sauer, voormalig hoofdredacteur Nieuwe Revu, uitgever, voormalig maoïst, steunt de SP
Tineke Slagter-Roukema, voormalig voorzitter Landelijke Huisartsenverening, Eerste Kamerlid SP
Harry Slinger, volkszanger, roept op SP te stemmen
Hubert Vankan, vakbondsbestuurder, kamerkandidaat in 2002
Piet de Visser, voormalig PvdA-kamerlid, riep op SP te stemmen
Bert Voskuil, was journalist Nieuwe Revu, adviseur SP

Harry de Winter, tv-presentator en -producent, steunt SP-acties
Anita Witzier, tv-presentatrice, stemt SP
Nilgün Yerli, columniste en cabaretière, roept op SP te stemmen

Wat voor mensen zijn dat, SP-leden?

De Socialistische Partij houdt regelmatig uitgebreide enquêtes onder zijn leden. Zo bleek uit eerder onderzoek dat de SP veel mensen aantrekt die werkzaam zijn bij de overheid. Ook bleken relatief veel SP-leden afhankelijk van een uitkering. Blijkens het meest recente onderzoek, van eind 2005, waar een derde van de SP-leden aan meedeed, is het aandeel 'verworpenen der aarde' aan het afnemen. Het percentage leden met betaald werk neemt toe, het opleidingsniveau van de SP-leden is sinds 2001 stevig aan het stijgen, ook het aantal jongere leden toe en er zijn relatief veel leden van de SP lid van een vakbond, van Greenpeace en van Natuurmonumenten. Bijna de helft van de nieuwe SP-leden stemde voor het lidmaatschap iets anders, met name op PvdA en GroenLinks.

De SP kan zich geen vrijbuiterij permitteren

In 2007 schreef ik een vervolgverhaal over de bedrijfscultuur bij de SP, kort voor de partij van Jan Marijnissen bij de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november van dat jaar een grote overwinning zou boeken. Toen ook kwam Sharon Gesthuizen – die in 2017 een boekje over de SP open zou doen – in de Tweede Kamerfractie.

[Dit schreef ik in 2007]

Discipline is eigen aan de Socialistische Partij van Jan Marijnissen. Als de leiding de touwtjes laat vieren, tast de SP zichzelf aan. En omdat het partijbelang voor alles gaat, is er geen andere weg dan het uitstoten van wie ongehoorzaam is.

Syp Wynia

Wie niet beter weet, zou denken dat Jan Marijnissen in 1972 de Socialistiese Partij – zo heette die toen nog – persoonlijk heeft opgericht. Maar de echte oprichter was de Rotterdamse pijpfitter Daan Monjé, die midden jaren zestig uit de Moskou-gezinde Communistische Partij Nederland (CPN) was gezet en zich zich vervolgens in een

reeks Peking-gezinde clubjes stortte. Monjé zou als Rode Gardist zelfs nog actief deelnemen aan de Culturele Revolutie, waarmee voorzitter Mao de Volksrepubliek China voor de zoveelste keer massaal onheil bezorgde.

Monjé was tot begin jaren tachtig de onbetwiste leider van de SP. Hij kocht met behulp van Chinees geld het [anno 2007] nog steeds bestaande landelijke hoofdkantoor in Rotterdam – er wordt pas nu naar iets groters en centralers gezocht – en eiste dat zijn kleine aanhang de 200.000 gulden opbracht die verder nog nodig was. Niemand wist wat de SP aan geld had – alleen Monjé had tekenbevoegdheid en de administratie bewaarde hij thuis in plastic zakken.

Maar in zijn nadagen werd er aan de stoel van Monjé gezaagd. De Tilburgse SP'er Tiny Kox, lid van het partijbestuur en hoofdredacteur van het partijblad De Tribune, haalde Jan Marijnissen, de jonge leider van de succesvolle afdeling Oss naar Rotterdam. Monjé zag de bui kennelijk hangen, want hij verzette zich nog enige tijd tegen de komst van Marijnissen. Kox en Marijnissen namen de macht over en Monjé's rol was al goeddeels uitgespeeld toen hij in oktober 1986 overleed.

Niet alles en iedereen zag het zitten met de gedoodverfde nieuwe leider Jan Marijnissen en al helemaal niet met het wegstoppen van de oude leider Daan Monjé en diens 'constructieve' Mao-lijn. Met name de SP-afdelingen Zwolle, Almelo en Enschede eisten eerherstel voor Monjé. Marijnissen aarzelde niet. De besturen van deze Overijsselse afdelingen werden in hun geheel geroyeerd.

Ook toen, in de jaren tachtig, school er achter de Brabantse gemoedelijkheid van Marijnissen al een doortastende en als het nodig was grimmige leider. Bij het partijcongres van 1987, waarbij Marijnissen definitief zijn macht vestigde, werden naar zijn eigen zeggen 'de laatste sektariërs' uit de SP 'gegooid'. Het zouden allerminst de laatste SP'ers zijn die goedschiks of kwaadschiks de partij verlieten. De SP is geen partij voor verzoening met scheurmakers.

Kopzorgen voor Marijnissen

Het is een curieuze samenloop van de geschiedenis dat Jan Marijnissen zijn nieuw verworven macht binnen de landelijke SP beklemtoonde door het royeren van afdelingen die hem nu, twintig jaar verder – en na een onwaarschijnlijk succes – wederom ernstige kopzorgen opleveren. Het is immers de Zwolse Koerd Düzgün Yilderim – wiens lokale carrière binnen de PvdA vijf jaar geleden strandde – die zich tegen de zin van de partijleiding tot Eerste Kamerlid liet verkiezen en de aanjager

werd van een serieuze rel.

Yilderim nam toch zijn senaatszetel in, de strak geleide partijraad veroordeelde hem en toen de discussies te hoog oplaaide werden SP-websites van hogeraf op zwart gezet of gecensureerd. Met als pikante bijzonderheid dat de succesvolle SP-website worden gerund door Herman Beekers, de echtgenoot van Ineke Palm, de oude SP-soldate die haar senaatszetel kwijtraakte door de voorkeursactie van Yilderim. Het is hoe dan ook een rel die het naar buiten toe zo sympathieke imago van de SP ernstig schaadt.

De hoofdredacteur van het partijblad De Tribune, Elma Verhey, dacht ten onrechte zich te kunnen permitteren een reportage over de Zwolse verwikkelingen te kunnen afdrukken. Dat verhaal werd achter haar rug om verwijderd en Verhey geschorst. Yilderim en een reeksje sympathisanten richtten vervolgens op 13 juli [2007] een Comité Democratisering SP op. De aanleiding – volgens de partijleiding had Yilderim zijn via voorkeurstemmen gegenereerde Eerste Kamerzetel moeten opgeven – duidt niet per se op een groter gebrek aan democratie binnen de SP dan bij andere partijen het geval is.

Ook andere partijen verplichten hun statenleden uitsluitend op de nummer één van de door de partij opgestelde Eerste Kamerlijst te stemmen. Yilderim en zijn medestanders hadden dat, anders dan zij beweren, kunnen weten dat dit ook bij de SP het geval is. En eigenlijk had ook Elma Verhey kunnen weten dat het hoofdredacteurschap van een partijblad, zeker een SP-blad, journalistieke beperkingen met zich meebrengt.

Maar de roep om meer openheid en democratie en minder macht van bovenaf was al latent aanwezig en het comité rond Yilderim zag zijn kans schoon de affaire-Verhey aan de zaak-Yilderim te koppelen en zo de op het oog zo geoliede succesmachine van de SP in een minder aangenaam daglicht te stellen. Yilderim en zijn medestanders zeggen door tientallen SP-afdelingen te worden gesteund. De schade kan aanzienlijk zijn, al was het maar omdat het electorale succes van de SP in belangrijke mate gestoeld is op het vertrouwen dat partijleider Jan Marijnissen in den lande geniet. Dat externe vertrouwen loopt hoe dan ook een forse deuk op.

Dat het optreden tegen Yilderim en Verhey de SP grote schade zou kunnen berokkenen, dat wist de partijtop rond Marijnissen natuurlijk ook. Vandaar dat Marijnissen zich bij het ontwikkelen van dezer affaire zo lang mogelijk uit de wind hield. Aanvankelijk was het daarbij meegenomen, dat Marijnissen tot half juni

[2007] vanwege een hernieuwde hernia-aanval langere tijd op zijn thuisbasis Oss bleef. Partijsecretaris Hans van Heijningen, een betrekkelijk nieuwe ster aan het SP-firmament en afkomstig uit het radicaal-linkse actiewezen, moest de kwaaie pier spelen en werd daarbij bijgestaan door inmiddels oudgediende Tiny Kox, tevens voorzitter van de Eerste Kamerfractie.

Na het de aan elkaar gekoppelde affaires Yilderim en Verhey en de roep om democratisering kon Marijnissen zich toch niet verder schuil houden. In het televisieprogramma Nova deed hij, zoals alleen Marijnissen dat kan, laconiek. De kwestie-Yilderim werd volgens Marijnissen overdreven en Verhey had 'geen wederhoor' gepleegd. Al die drukte op internet kon met een korreltje zout worden genomen met zo'n grote partij en de SP was in werkelijkheid de meest democratische partij van Nederland, omdat die 'dicht bij de mensen' staat.

De plotseling opgedoken bezwaren tegen het feit dat Marijnissen het fractievoorzitterschap combineert met het voorzitterschap van de partij deed hij af onder verwijzing naar buurlanden, waar dat het heel gewoon is. Daar heeft Marijnissen een punt.

De Nederlandse gewoonte om een betrekkelijk machteloze figuur de rol van partijvoorzitter te geven is in internationaal verband ongebruikelijk. Zoals Marijnissen ook geen ongelijk heeft, als hij zegt dat ook andere partijen hun volksvertegenwoordigers vaak weinig individuele ruimte gunnen. Hij zei het er niet bij, maar het is een vrijwel direct gevolg van het ontbreken van een eigen mandaat voor Nederlandse Kamerleden, bij het ontbreken van een districtenstelsel. Niet kiezers, maar partijen wijzen hun Kamerleden aan.

De SP leeft van de discipline

Dat neemt niet weg, dat de Socialistische Partij op onderdelen toch echt een andere traditie en een andere bedrijfscultuur heeft dan de meeste andere politieke partijen. De SP leeft van de discipline van zijn actieve aanhang en zonder die discipline kan de SP niet bestaan. Die onvoorwaardelijke trouw aan de partij dateert al uit de dagen van Daan Monjé en is direct afgeleid uit de door Marx, Lenin en Mao opgestelde doctrines.

Karl Marx introduceerde de gedachte van de dictatuur van het proletariaat en die dictatuur werd vervolgens niet van staatswege, maar van partijwege georganiseerd, bij voorkeur in een éénpartijstaat. Lenin introduceerde het idee van het

democratisch centralisme, dat op allerlei manieren democratisch wordt uitgelegd, maar toch vooral betekent dat de partijlijn, grillig of niet, van bovenaf wordt opgelegd. Van Mao leerden de SP'ers ook nog dat je bij de massa's te rade moet gaan wat hun zorgen zijn, zorgen die je vervolgens met actie – en tegenwoordig ook met parlementair en bestuurlijk werk – moet beantwoorden.

Maar bij dat alles staat de partij voorop, misschien ook de leider, maar individuele leden in ieder geval niet. De aanhang mag al helemaal geen eigenbelang ('het pluche') nastreven, wat een van de redenen is waarom Kamerleden, raadsleden, statenleden en wethouders hun vergoedingen volledig in de partijkas moeten storten. Alleen wethouders, Kamerleden en wie een uitkering kwijtraakt mag op een sobere compensatie van partijwege rekenen.

De gedwongen afdrachten mogen dan mooi in de partijdoctrine passen, het is ondertussen ook mooi meegenomen dat de Socialistische Partij met het succes van de laatste jaren daardoor zèlf schathemeltjerijk is geworden. Geen enkele Nederlandse partij heeft zoveel inkomsten, kan zich zoveel propaganda permitteren, heeft zoveel reserves en zoveel onroerend goed, waaronder een vijftiental lokale partijkantoren. Vanwege de succesvolle verkiezingen en extra inkomsten sluit de begroting voor 2007 met een overschot van 4 miljoen euro, een bedrag dat aan de toch al ruime reserves wordt toegevoegd.

Een rijke partij

Op dit moment [2007] komt er, inclusief de contributie van de 52.000 leden en alsmaar stijgende overheidssubsidies en beleggingswinsten zo'n 12 à 15 miljoen euro per jaar bij de SP binnen. Het vermogen biedt een meer dan uitstekende basis voor de toekomst, als het de SP misschien een keer wat minder gaat. Dat heeft ook de jaloezie van andere partijen en staatsrechtelijke bedenkingen van deskundigen opgeleverd.

De vorige minister van Binnenlandse Zaken, de VVD'er Johan Remkes, wilde verbieden dat bijvoorbeeld gemeenten via een nu nog gangbare overeenkomst met de SP meewerken aan het verplichte afdrachtsysteem. Sinds zijn vertrek wordt daar echter niets meer over gehoord. De huidige PvdA-minister van Binnenlandse Zaken, Guusje ter Horst, zal het niet aandurven de SP – die de grote rivaal van haar partij is geworden – lastig te vallen met een verbod zoals Remkes zich dat voornam.

Alleen al om zakelijke redenen kan de SP het zich dus niet permitteren om de

touwtjes los te laten. Eén uitzondering op het afdrachtsysteem betekent het einde van dat systeem en betekent een structurele bedreiging voor het succes. Vandaar dat weigerachtigen, zoals her en der raadsleden en als bekendste voorbeeld het gewezen kamerlid Ali Lazrak, acuut worden geroyeerd. Ook het royement van Düzgün Yilderim en mogelijk dat van een aantal van zijn medestanders is onafwendbaar, en dan niet alleen om zakelijke redenen. Hij en zijn medestanders hebben de disciplinecode doorbroken en dat kan de SP zich niet permitteren.

Een scheut christendom in het socialisme

Alle veranderingen die de SP de afgelopen 35 jaar heeft doorgemaakt – en dat zijn er vele – zijn van bovenaf opgelegd. Sinds het midden van de jaren tachtig kwamen die altijd van Marijnissen, al dan niet in samenspraak met Tiny Kox. Marijnissen haalde gaandeweg de marxistische retoriek en symboliek weg en voegde nieuwe noties toe, inclusief christelijke en nationalistische. Voor een partij die nog niet eens zo heel lang geleden geboren is in sektarische, communistische scherpslijperij was dat alleen mogelijk door een strakke top-down leiding in combinatie met een grote discipline van de volgelingen.

Zelfs wie het idee mag hebben deel uit te maken van de leiding, moet zo nu en dan buigen. Het overkwam de huidige [2007] waarnemend fractievoorzitter Agnes Kant, die door Marijnissen voor het oog van de camera openlijk gekleineerd. Het overkwam prominent kamerlid Harry van Bommel, die er pas na anderhalf jaar – destijds woordvoerder Koninklijk Huis, nota bene – achter kwam dat hij door Marijnissen en Kant niet was geïnformeerd over een partijdelegatie die ging dineren bij Willem-Alexander en Máxima. Partijsecretaris Van Heijningen was tot zijn verassing trouwens evenmin op de hoogte.

Het overkwam het kersverse Kamerlid Renske Leijten, die door Marijnissen bij Pauw en Witteman in aanwezigheid van de hele nieuwe Kamerfractie 'live' werd gekapitteld omdat ze wat lacherig deed over een Mao-affiche op de website van de jongerenafdeling Rood, waarvan zij voorzitter was. Daar lach je niet om, zei oud-Maoïst Marijnissen. Mao was immers een massamoordenaar, stelde hij achteraf.

Voorheen 'De Rode Jehova's

Juist omdat de SP als enige van oorsprong communistische partij – GroenLinks, deels van CPN-origine, even daargelaten – succes heeft weten te boeken is de SP een interessant doelwit voor Trotskistische en andere splintergroepen, die maar wat

graag de leiding over zouden nemen in de snel groeiende SP. Zo heeft, tot afgrijzen van de partijtop, zich binnen de SP de groep 'Offensief' genesteld, die een terugkeer naar een harde antikapitalistische lijn voorstaat.

Enkele jaren geleden besloten de Trotskistische, deels door krakers gevulde Internationale Socialisten zich collectief bij de SP aan te sluiten. Het gaat daarbij om hooguit enkele honderden leden, maar die zijn net zo toegewijd activistisch als de SP-leden in de dagen dat die nog doorgingen voor de Rode Jehova's. Een andere sektarisch links clubje als de voormalige Socialistische Arbeiderspartij (SAP) heeft zich ook in de SP genesteld.

Als Marijnissen, bijvoorbeeld op het aanstaande partijcongres van 24 november [2007], het zou moeten toestaan dat goed georganiseerde, ideologisch gedreven horzels als Offensief, de Internationale Socialisten en de SAP zich via meer interne partijdemocratie zich met de SP-leiding kunnen bemoeien, kunnen die het met zoveel geduld opgebouwde succes van de SP ten gronde richten. Niet voor niets werden leden van Offensief eerder al uit de partij gezet. Internationale Socialisten mogen alleen SP-lid worden als ze uit de IS gaan.

Het zal Marijnissen en zijn clan van enkele tientallen vaak oude getrouwe partijgangers, die via een opstapeling van (betaalde) functies de macht hebben, bepaald niet zinnen dat de Zwolse dissident Düzgün Yilderim zich met zijn roep op democratie nou juist gesteund weet door scherpslijpers als van Offensief, die afwillen van het electoraal pragmatisme van Marijnissen. De SP kan niet alleen niet zonder discipline, ook teveel democratie kan de zo succesvolle partij de das omdoen.

Groeipijnen en scheurmakers (een greep)

1986-2007. Nadat in 1986 het afdelingsbestuur in Zwolle door de nieuwe SP-partijleiding onder aanvoering van Jan Marijnissen is geroyeerd stappen in 1997 in Zwolle zelf SP-partijbestuurders op, omdat ze, anders dan de landelijke leiding, vinden dat de afdeling nog te zwak is om aan de gemeenteraadsverkiezingen mee te doen. In 2007 begint er rond het met voorkeurstemmen gekozen Eerste Kamerlid Düzgün Yilderim vanuit Zwolle opnieuw een opstand binnen de SP. Het bestuur van de afdeling Zwolle stapt op, de lokale gemeenteraadsfractie (onder leiding van Yilderims vriendin) meldt zich ziek en in de Overijsselse statenfractie (voorgezeten door Yilderim) staat goeddeels achter Yilderim, die op de nominatie staat geroyeerd te worden als SP-lid. Een Statenlid zegt haar SP-lidmaatscha p op.

Januari 1998. Op het SP-congres wordt gepleit voor een hogere plaats voor de dan nog onbekende fractiemedewerker Agnes Kant. Toenmalig partijsecretaris Tiny Kox verzet zich tegen aanpassing van de opgestelde lijst. 'Wij zijn geen partij die dat soort GroenLinkse en PvdA-methoden moet gaan aanhangen'.

1998. De SP wint in Emmen 4 raadszetels, maar er resteert al gauw niemand. De SP-afdeling Emmen zou in 2007 een grote rol gaan spelen als ruggesteun voor dissident Yilderim.

Juli 2000. Een Zoetermeerse SP-raadslid neemt een bedrag van omgerekend duizend euro aan van een bekende die een bouwvergunning wil voor de bouw van een geitenhok. Zoetermeer was al langer een succesvolle, maar onrustige SP-afdeling. Eind jaren negentig viel de raadsfractie uit elkaar omdat er een sociaal rechercheur ('girogluurder') op de lijst stond.

2003. Het Gelderse SP-statenlid Hans de Boer stelt zich tegenkandidaat tegen Marijnissen voor het voorzitterschap van de SP. Hij wordt door Marijnissen vanuit de zaal toegeschreeuwd. De partijleider noemt hem onder meer 'klootzak'. Opmerkelijk is, dat De Boer toch bijna een vijfde van de stemmen krijgt. De Boer zou het volgende jaar vanwege 'solisme' worden geroyeerd.

December 2003. SP-veteraan Willem de Vroomen uit Alkmaar stuurt een open brief aan de leden, waarin hij zijn zorgen uit over 'botte omgangsvormen' van Jan Marijnissen.

Februari 2004. SP-Tweede Kamerlid Ali Lazrak wordt uit de SP gezet. Hij weigerde, deels met een beroep op persoonlijke omstandigheden, aan zijn door de SP opgelegde afdrachtverplichtingen te voldoen en klaagde over de omgangsvormen in de SP en met name over autoritair gedrag van Jan Marijnissen.

Maart 2004. De deelraadsleden John Melskens en Joke van Duyl in Amsterdam-Noord stoppen de door de SP verplicht gestelde afdracht van hun presentiegeld van 989 euro per maand aan het SP-hoofdkantoor. Naar hun zeggen gaan ze financieel achteruit door het deelraadlidmaatschap in combinatie met de verplichte afdracht. De SP accepteert het niet. De twee blijven in de deelraad maar stappen uit de SP. In 1996 namen ook al drie SP raadsleden uit Amsterdam-Noord afscheid, toen omdat ze monddood waren gemaakt door de landelijke SP-leiding.

December 2005. Het SP-hoofdbestuur in Rotterdam weigert 65.000 euro terug te

geven aan de gemeente Amsterdam. Het geld was bedoeld voor uitgaven van de Amsterdamse raadsfractie, maar die moest het afgeven aan het hoofdkantoor. Niemand van de SP-betrokkenen kon hard maken hoe het geld via Rotterdam toch aan de Amsterdamse fractie ten goede was gekomen. Ook in andere gemeenten gaat het fractiebudget rechtstreeks naar 'Rotterdam'.

Februari 2006. Ruzie in de SP in Leiderdorp. Drie bestuursleden stappen op.

December 2006. Twee SP-deelraadsleden in de Amsterdamse deelraad Zuideramstel, de fractievoorzitter en zijn vriendin, blijken een sociale huurwoning langdurig illegaal te hebben verhuurd. Ze worden uit de SP geduwd en beginnen voor zichzelf.

April 2007. Een van de twee deelraadsleden van de SP in Amsterdam-Centrum begint een eigen fractie.

April 2007. Onrust in de SP, omdat partijleider Marijnissen stelt dat PvdA-staatssecretaris Nebahat Albayrak zich beter kan beperken tot de Nederlandse nationaliteit. In de SP-achterban wordt gevonden dat Marijnissen met dat standpunt Geert Wilders in de kaart zou spelen.

[EINDE]